

Saemien orresje eller samiska vistet

Så här gick bygget till

Fakta om samiska vistet på Ströms hembygdsgård

■ Det samiska vistet började byggas sommaren 2016 genom en sydsamisk språk- och kåtabyggnadskurs genomförd genom projektet Mötesplats Strömsund – hembygdsgården 2020 i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och Strömsunds kommun.

Strömsund är en samisk förvaltningskommun och man finner tecken på att människor bott här och lämnat spår efter sig i form av olika kulturlämningar och kulturmiljöer sedan inlandsisens tid.

Syftet med att bygga ett samiskt viste på hembygdsgården är att kunna förmedla kunskap och förståelse för den samiska kulturen som än idag finns levande i kommunen. Sommaren 2019 utökas det samiska vistet med en njalla (stolp- och förrådsbod) och all dokumentation kommer att sammanställas i en bok.

■ 1. Insamling av näver

Kåta kallas den traditionella samiska bostaden, men idag är det sällsynt att någon bor i en kåta året runt. Mitt i kåtan finns det en *aernie*, eldplats, och en rököppning i taket. Mittemot dörröppningen finns det ett luftintag som sätts igen med en sten då inte kåtan används. Längst in i kåtan är det en helig plats, *båassjoe*, där man långt tillbaka förvarade spåtrumman. Platsen är central och används som kök och skafferier.

■ 6. Torven läggs på plats

Här syns björknävet under torven, nu är det inte många varv torv kvar att lägga. Björkstockar lades på och en ståltråd upptill och nertill spändes efter och hjälpte till att hålla torven på plats, liksom resta stenar. Traditionellt fanns det en stege för att kunna reglera luckan, men här regleras den inifrån kåtan. Den är täckt med en plåt för att stå emot regn och är försedd med en gummimatta vid gångjärnen. Dörren är försedd med ett handtag av ene och kan häktas igen inifrån. Står det en sten framför dörren signalerar det att "ingen är hemma".

■ 2. Kåtan tar form

Inga traditionella bågstänger är använda. I en traditionell kåta brukar man använda bågformade björkar, men då sådana inte är lätta att hitta är en mer modern metod använd i denna traditionella kåta. Kåtor byggs med det byggnadsmaterial som finns i området och anpassas också utifrån omgivningens resurser, därför kan kåtorna variera på olika platser. Det finns också skillnader på kåtor beroende på i vilket samiskt område de byggs.

■ 7. Näver isolerar

På sydsamiskt område läggs torven oftast "på varandra" och inte omlott som på nordsamiskt område. Det är viktigt att bitarna är så jämna som möjligt och att de inte är för tjocka, tjockleken som använts är cirka åtta till tio centimeter. Här syns också nävet som ligger som isolering under torven.

■ 3. Stomme av björk

Kåtan är byggd med en stomme av björk. Ett lager av baku av tall lades till för att sedan kläs med näver utanpå. Här sticker björkarna upp – de kapas av i rätt längd senare. Det är viktigt att kåtan byggs på ett så slätt underlag som möjligt och gärna på en höjd, så att avrinningen fungerar.

■ 4. Näver och bark

Har skalas näver och bark av för att björken ska hålla längre. Dessa björkar ska hålla torven på plats och har därför penslats med tjära för att stå emot vätan bättre.

■ 5. Baku av tall

Här har stommen av björk täckts med baku av tall och ändarna har jämnats till. Nu börjar den cirkelformade *gætien*, kåtan, att synas även om det är mycket arbete kvar. Platsen för vistet valdes ut med omsorg och den ligger i anslutning till samiska skidlegenden Lars Teodor Jonssons timrade stuga.

Varmt tack!

Genom många människors arbete är kåtan nu klar och under bygget använde deltagarna många samiska språkuttryck. Tack till alla för att vi kunnat genomföra projektet och för att vi kan fortsätta arbetet med det samiska vistet.

Speciellt tack till **Einar Johansson** som delat med sig av sin kunskap kring kåtabygget och till **Sakka Nejne** som delat med sig av sin sydsamiska språk-skatt samt till de som deltog i språk- och kåtabyggnadskursen.

Tack också till **bröderna Espmark** och **Urban Larsson** för byggnadsmaterial. En tacksamhetens tanke riktas också till Leader3sam och Strömsunds kommun för bidrag och möjlighet att kunna genomföra projektet samt till Studieförbundet Vuxenskolan. Projektet som finansierat uppbyggnaden av torvkåtan ägs av Ströms Hembygdsförening och heter Mötesplats Strömsund – Hembygdsgården 2020.

Kåtan invigdes 26 november 2016 av kommunalrådet Susanne Hansson (S).